

بررسی عوامل مؤثر بر خلاقیت دانشجویان (مطالعه موردی: دانشگاه ارومیه)

سید ارشاد مجتوی^{۱*}، امید حسین زاده^۲، مرضیه حجاریان^۳

۱- کارشناس ارشد جنگاداری دانشگاه ارومیه

۲- دکترای جنگلداری استادیار دانشکده منابع طبیعی دانشگاه ارومیه

۳- دکترای جنگلداری استادیار دانشکده منابع طبیعی دانشگاه ارومیه

* emojtavi@gmail.com

ارسال: مهر ماه ۹۸ پذیرش: مهر ماه ۹۸

چکیده

هدف تحقیق حاضر بررسی عوامل مؤثر بر خلاقیت دانشجویان بود. با توجه به ماهیت موضوع و هدف‌های تحقیق، این پژوهش از نظر روش گردآوری داده‌ها توصیفی-پیمایشی و از نظر هدف، کاربردی بود. در این پژوهش به منظور بررسی خلاقیت دانشجویان دانشگاه ارومیه با استفاده از پرسشنامه‌ی خلاقیت عابدی از تعداد ۳۶۰ نفر از دانشجویان دانشکده‌های کشاورزی، اقتصاد و مدیریت، منابع طبیعی و فنی و مهندسی به عنوان نمونه آماربرداری به تناسب تعداد دانشجویان هر دانشکده داده‌ها برداشت شد. طبق نتایج حاصل از آزمون پیرسون بین سن دانشجویان مورد مطالعه و خلاقیت با ضریب همبستگی (۰/۰۹۳) ارتباط معناداری وجود نداشت. بین تعداد اعضای خانوار دانشجویان و خلاقیت با ضریب همبستگی (۰/۰۱۹-) ارتباط معناداری وجود نداشت. بر اساس نتایج آزمون اسپیرمن مؤلفه سطح درآمد خانوادگی دانشجویان با خلاقیت با ضریب همبستگی (۰/۰۳۷) ارتباط معنی داری نداشت. همچنین رابطه معنی داری بین میزان تحصیلات دانشجویان و خلاقیت با ضریب همبستگی (۰/۰۸۵) دیده نشد. بر اساس نتایج آزمون اتا بین رشته تحصیلی دانشجویان با خلاقیت با ضریب همبستگی (۰/۴۹۹) ارتباط معنی داری وجود داشت، همچنین بین جنسیت دانشجویان و خلاقیت با ضریب همبستگی (۰/۴۷۱) ارتباط معنی داری وجود داشت.

کلمات کلیدی: خلاقیت، دانشگاه ارومیه، منابع طبیعی.

۱- مقدمه

در سالهای اخیر با توجه به رشد روزافزون جمعیت جوامع انسانی و به تبع آن افزایش تعداد فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها، مساله‌ی اشتغال جوانان بخصوص جوانان تحصیل کرده بسیار پررنگ‌تر از پیش به چشم می خورد. در این راستا مباحثی همچون میزان خلاقیت و به تبع آن توانایی کارآفرینی در فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها به عنوان سرمایه‌های انسانی جلب نظر می نمایند. خلاقیت مهارت ذهنی برای تولید ایده تازه است (حمید رجایی، ۱۳۹۳). همچنین می گوید حدس، موتور محرکه خلاقیت و علوم است

(رجایی، ۲۰۱۴). سبک‌های ترجیحی افراد هنگام مواجهه با مسئله موجب می‌شود نوعی از سبک زندگی مبتنی بر خلاقیت یا استیصال را به کار بگیرند (آقایوسفی و شریف، ۱۳۹۰).

۱-۱- فرضیه تحقیق

بین ویژگی‌های دانشجویان مورد بررسی (سن، تعداد اعضای خانوار، میزان تحصیلات، رشته تحصیلی، میزان درآمد خانوار و جنسیت) با خلاقیت ارتباط معناداری وجود دارد.

۲- مبانی نظری

کارشکی و همکاران (۱۳۹۴) در مطالعه پیش‌بینی آمادگی شناختی عاطفی خلاقیت پژوهشی دانشجویان با توجه به خودکارآمدی پژوهشی، به این نتیجه رسیدند که افرادی که خودکارآمدی پژوهشی بالاتری را تجربه کنند در بعد خلاقیت پژوهشی هم بهره‌وری بیشتری خواهند داشت. رجایی (۱۳۹۳) خلاقیت را به عنوان نوعی مساله‌گشایی مدنظر قرار می‌دهد. تعویقی و همکاران (۱۳۹۲) معتقدند که آموزش مهارت‌های حل مساله قدرت تحمل ابهام را در دانشجویان افزایش می‌دهد. تحمل ابهام یکی از مهمترین زیربناهای شخصیتی است که فرد را توانمند می‌کند تا بتواند در شرایط مبهم و پیش‌بینی نشده از عهده مسائل و مشکلات برآید.

مبارکی و همکاران (۱۳۹۲) در بررسی میزان خلاقیت در دانشجویان ورودی و خروجی دانشگاه‌های دولتی، به این نتیجه رسیدند که دانشجویان سال اول و سال آخر مورد پژوهش از لحاظ ویژگی خلاقیت در مقایسه با یکدیگر اختلاف معنی‌داری داشتند. میانگین این ویژگی در دانشجویان ورودی و خروجی نشان داد که میزان خلاقیت دانشجویان سال آخر به نسبت سال اول کمتر بوده است.

مردانشاهی (۱۳۹۲) در بررسی سطح خلاقیت و ریسک‌پذیری دانشجویان رشته‌های کشاورزی به این نتیجه دست یافت که دانشجویان در ویژگی ریسک‌پذیری و خلاقیت ضعف جدی دارند. بین دانشجویان پسر و دختر، در ویژگی خلاقیت اختلاف معنی‌داری وجود ندارد، اما ویژگی ریسک‌پذیری دختران بالاتر از پسران بوده و بین آنها اختلاف معنی‌داری وجود دارد و بین دانشجویان رشته‌های مورد مطالعه از نظر ویژگی ریسک‌پذیری اختلاف معنی‌داری مشاهده نمی‌شود.

۳- روش‌شناسی

جامعه آماری شامل دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشکده‌های کشاورزی، اقتصاد و مدیریت، منابع طبیعی و فنی-مهندسی دانشگاه ارومیه در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ بود. تعداد کل دانشجویان مورد بررسی شامل ۵۴۱۶ نفر بود که تقسیم‌بندی آن در جدول (۱) نشان داده شده است. تعداد نمونه‌ها از روش تسهیم متناسب به دست آمده است.

جدول ۱- تقسیم‌بندی جامعه آماری مورد بررسی

رشته تحصیلی	کشاورزی		اقتصاد مدیریت		منابع طبیعی		فنی مهندسی		جمع
	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	
تعداد دانشجو	۹۸۹	۴۸۹	۳۵۷	۲۵۱	۱۴۸	۴۴۲	۱۶۷۴	۵۴۱۶	

تعداد نمونه	۷۱	۶۶	۳۳	۲۴	۱۷	۱۰	۲۹	۱۱۱	۳۶۰
-------------	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----

پرسشنامه استاندارد خلاقیت (عابدی، ۱۳۷۲) به صورت تصادفی بین دانشجویان دانشکده‌های مورد مطالعه توزیع شد. علاوه بر توضیح کلی که در صفحه اول پرسشنامه درج شده بود، به صورت شفاهی درخصوص نحوه پاسخگویی به سوالات و اهداف پرسشنامه توضیحاتی به پرسش‌شوندگان داده شد. برای بررسی اثر ویژگی‌های دانشجویان مورد بررسی (سن، میزان تحصیلات، رشته تحصیلی، میزان درآمد خانوار دانشجو و جنسیت) بر خلاقیت دانشجویان از آزمون‌های (یو)من ویتنی و کروسکال والیس استفاده شد. سپس داده‌های جمع‌آوری شده در نرم‌افزار SPSS21 تحلیل شد.

۴- نتایج و پیشنهادها

طبق نتایج حاصل از آزمون پیرسون، بین فاکتورهای سن و تعداد اعضای خانواده دانشجویان مورد مطالعه و خلاقیت هیچ‌گونه ارتباط معناداری وجود نداشت (جدول ۲).

جدول ۲- رابطه سن و تعداد اعضای خانوار دانشجو با خلاقیت

خانوار	سن	خلاقیت
-۰/۰۱۹	۰/۰۹۳	Pearson correlation
۰/۷۲۳	۰/۰۷۹	Sig (2-tailed)

در این پژوهش با استفاده از آزمون اسپیرمن بین سطح درآمد خانوادگی دانشجو و خلاقیت رابطه معنی‌داری مشاهده نشد. لذا محتمل‌ترین عامل اثرگذار بر خلاقیت، آموزش و در نتیجه تاثیرگذاری سطح مقطع تحصیلی بود که با توجه به نتایج این تحقیق، این عامل نیز در دانشگاه ارومیه تاثیرگذار نبوده است (جدول ۳).

جدول ۳- رابطه بین سطح درآمد خانوار و مقطع تحصیلی دانشجو با خلاقیت

تحصیل	درآمد	خلاقیت
۰/۰۸۵	۰/۰۳۷	Spearman
۰/۱۰۹	۰/۴۸۷	Sig (2-tailed)

بر همین اساس بین خلاقیت و جنسیت و رشته تحصیلی دانشجویان مورد مطالعه رابطه معنی‌داری وجود داشت (جدول ۴).

جدول ۴- رابطه بین رشته تحصیلی و جنسیت دانشجویان با خلاقیت

جنسیت	رشته	خلاقیت
۰/۴۷۱	۰/۴۹۹	Eta

با توجه به داده‌های حاصل از این پژوهش بین عوامل سن دانشجویان، میزان درآمد خانوار دانشجویان و همچنین تعداد اعضای خانواده دانشجویان با خلاقیت رابطه معناداری دیده نشد و تنها عامل موثر بر میزان خلاقیت دانشجویان، عامل تحصیلات دانشجویان است که در این پژوهش ارتباط معنی‌داری با خلاقیت نشان نداد که این موضوع نمایانگر لزوم بازبینی در محتوای آموزشی دانشگاه‌ها و اصلاح برنامه‌ریزی درسی دانشگاه بر اساس الگوهای خلاقیت‌محور است. همچنین معنادار بودن رابطه جنسیت دانشجو با میزان خلاقیت به این معنی که در مقابله با مسائل پیش آمده، دانشجویان دختر بیشتر از پسران از الگوهای خلاقانه پیروی می‌کنند، لزوم اهمیت دادن به این مساله و فراهم کردن شرایط برای بهره‌مندی زنان از موقعیت‌های مدیریتی در سطوح مختلف را به ذهن متبادر می‌سازد.

۵- منابع

۱. آقاییوسفی، ع.، و شریف، ن.، ۱۳۹۰. رابطه سبک‌های حل مسئله و بهزیستی شخصی در دانشجویان. فصلنامه‌ی اندیشه و رفتار، ۶(۲۲): ۷۹-۸۸
 ۲. تعویقی، م.، کاکاوند، ع.، و حکمی، م.، ۱۳۹۳. اثربخشی آموزش گروهی مهارت حل مسئله بر افزایش تحمل ابهام در نوجوانان. مجله علوم رفتاری، ۷(۴): ۳۶۳-۳۷۱.
 ۳. رجایی، ح.، ۱۳۹۳. بیابید با تفکر جانبی بیندیشیم. فارسی نیوز، ۹۹۵: ۱۳۹۳۱۰۳۰۰۰۹۹۵.
 ۴. کارشکی، ح.، احمدی، ش.، مهram، ب.، ۱۳۹۴. پیش‌بینی آمادگی شناختی عاطفی خلاقیت پژوهشی دانشجویان با توجه به خودکارآمدی پژوهشی. نشریه راهبردهای شناختی در یادگیری، ۳(۴): ۲۵-۳۷.
 ۵. مبارکی، م.، تاجیک اسماعیلی، ع.، مردانشاهی، م.، ۱۳۹۲. بررسی میزان خلاقیت در دانشجویان ورودی و خروجی دانشگاه‌های دولتی (مطالعه موردی: استان مازندران). اندیشه‌های نوین تربیتی، ۹(۴): ۷۷-۹۲.
 ۶. مردانشاهی، م.، ۱۳۹۲. بررسی سطح خلاقیت و ریسک‌پذیری دانشجویان رشته‌های کشاورزی. ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۳(۳): ۲۱-۱.
7. Rajaii, H., (2014). http://pazhuheshlalejin.ir/news-3/2015-01-28-04-27-35/creativity.html?contact_ajax=8614581451748803&ctajax-modid=318.